

R E N A T A L A Z D I N

Vienas vaikas - 7 intelektai

KAIP PADĖTI
VAIKUI
ATRASTI SAVO
SUPERGALIAS

TURINYS

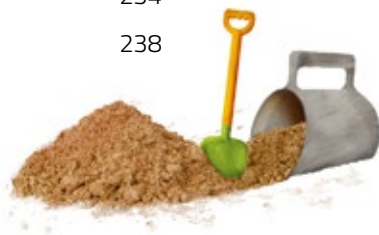
IŽANGOS ŽODIS

PIRMŲ ŠEŠERIŲ METŲ TIKSLAI	11
PIRMAS DIDYSIS TIKSLAS – SUSTIPRĖTI FIZIŠKAI	13
ANTRAS DIDYSIS TIKSLAS – TAPTI GERU ŽMOGUMI	16
TREČIAS DIDYSIS TIKSLAS – ATRASTI SAVE	21
KETVIRTAS DIDYSIS TIKSLAS – VISKĄ IŠSIAIŠKINTI	22
KAS YRA VAIKAS? VAIKO MOTYVACIJA IR ELGESIO DĖSNIAI	27
MEILĖS DĖSNIS	31
TRYŠ NENUMALDOMOS AISTROS	32
AISTRA BŪTI LAISVAM	36
AISTRA SUAUGTI	38
AISTRA TOBULĖTI	40
PRABANGA BŪTI TIKRAIS TĖVAIS	43
PRAKTIKOS IR KARTOJIMO DĖSNIAI	49
DRAMBLIUKO FENOMENAS	55
VAIKO ŽAIDI(NI)MO TAISYKLĖS	62
POŽIŪRIS Į MOKYMĄ(SI)	63
MOKYMO(SI) FORMOS	65
MOKYMO TAISYKLĖS	71
SUZUKI METODO STEBUKLAS	81
ENCIKLOPEDINĖS ŽINIOS	90
KAIP PADĖTI VAIKUI IŠMOKTI	91
KAM MOKYTI MAŽAMETĮ	95
MOKOMĖS ATVAIZDŲ	100
MOKOMĖS GARSŲ	107

KALBINIO (LINGVISTINIO) INTELEKTO LAVINIMAS	113
KAIP PASKATINTI KALBOS RAIDĄ	116
UŽSIENIO (?) KALBŲ MOKYMAS	122
KODĖL VERTA MOKYTI(S) KALBŲ	123
KODĖL VERTA SUSKUBTI	124
KAIP TAISYKLINGAI MOKYTI KALBŲ	125
KADA VAIKAS MAIŠO KALBAS	131
ŽENKLŲ KALBA – KELIAS Į RAMYBĘ	134
KŪNO-KINESTETINIO INTELEKTO LAVINIMAS	143
PAPRASTI PASIRINKIMAI	145
JUDĖJIMAS NUO GIMIMO IKI SAVARANKIŠKŲ ŽINGSNIŲ	152
EMOCINIO INTELEKTO IR MORALĖS UGDYMAS	171
40 DIENŲ PROGRAMA <i>KAS PASAULYJE SVARBIAUSIA</i>	180
INTELEKTINIAI ŽAIDIMAI IR PROGRAMOS	185
LAISVOJO ŽAIDIMO SUPERGALIA	187
MAŽAS VAIKAS IR MEDIJOS	194
MATEMATIKOS PAGRINDAI	203
SKAITYMO STEBUKLAS	210
VAIKO UGDYMO TVARKARAŠČIAI	221
PABAIGOS ŽODIS	231
ATSILIEPIMAI	234
LITERATŪRA	238

ĮŽANGOS ŽODIS

Sveiki, drąsieji tėveliai, būsimų dailininkų, virtuvės šefų, programuotojų, teisininkų, balerinų, prezidentų, gydytojų, atradėjų, dvasininkų, keliautojų, rašytojų ir šimtų kitų didžiųjų žmonių saugotojai. O svarbiausia – Gerų Žmonių Mokytojai.

Jeigu skaitote šią knygą, vadinasi, Jūsų aplinkoje yra mažų vaikų. Esate būsimi ar jau esami tėveliai, dėdės, tetos, močiutės ar seneliai, auklės ar darželio auklėtojai. Šioje knygoje vadinsiu Jus visus Tėvais arba Mokytojais. O visus vaikus – mažyliais, vaikais, aukseliais arba karalaičiais. Karalaičiais maksimalių galimybių karalystėje.

Užsimerkiu ir prisimenu akimirka, kai paėmiau savo vienos dienos kūdikėlį ant rankų ir sentimentaliai, plūduriuodama hormonų jūroje, pažadėjau: *Mažyti, paradysiu Tau visą pasaulį. Koks jis nuostabus, didelis ir kupinas nesibaigiančių atradimų ir nuotykių.* Taip prasidėjo mano nuotaikinga kelionė į protingo vaiko karalystę. Karalystę, kurioje nuo pat pirmos dienos vaikutis yra Žmogus, kuris viską girdi, viską supranta ir kaupia patirčių bei gebėjimų kraitelį savarankiško gyvenimo tarpšniui. Maža to, jis ne tik kaupia, jis jau gyvena, jau vyksta, kunkuliuoja, aistringai semia gyvenimą lyg lietus, vėtra, AUDRA. Audros nesustabdysi, nenukreipsi. Taip ir vaiko.

Pirmos 2 000 dienų svarbiausios jo gyvenime. Ir, mano manymu, tėvai galėtų sau leisti prabangą padėti vaikui išnaudoti vaikystę pagal paskirtį, išgyventi ją iš tikrųjų. Nuo ryto lig vakaro žaisti svarbiausią vaikystės ir gyvenimo žaidimą – mokymosi žaidimą. Mokyti **meilės**, rūpestingumo, kūrybiškumo, mandagumo, atjautos, fizikos dėsnių, cheminių reakcijų, verslumo, kelių užsienio kalbų, vadybos, groti instrumentu, nardyti, prasmingai sportuoti, jausti save ir kitus žmones... O juk tam, kad vaikas ko nors išmokytų, kartais pakanka jam netrukdyti.

Mėgstamiausias mano sūnaus Dovydo klausimas: *Mama, kur dabar skrisime?* Šventai laikantis pirmąją jo gyvenimo parą duoto pažado, **skraidome** mes nuolat. Tikrais ir išgalvotais lėktuvais, stebuklingais kilimais, kildami rytinėse Vilniaus spūstyse, kosminiais laivais nuo vonios dugno, dainomis ir svajonėmis.

Jei skaitote šią knygą, tikėtina, kad Jūsų *įtakos zona* priklauso vienas ar keli tokie karalaičiai. Atskleisiu viešą paslaptį: tik nuo Jūsų pastangų ir indėlio priklauso, kuo taps šis mažas, iš pirmo žvilgsnio dar nieko nesuvokiantis vaikutis. Geru ar blogu, laimingu ar sutrikusiu, jautriu ar šaltakrauju žmogumi. Pavyzdžiui, jei turi polinkį būti vadas, taps Gandžiu ar Stalinu? Jūsų įtaka yra didžiulė atsakomybė.

Šiandien tėvai yra spaudžiami duoti vaikui viską, kas yra geriausia. Iš ekranų ir žurnalų puslapių mus stebi rūsčius psichologų, mokytojų, edukologų, gydytojų ir kitų ekspertų žvilgsniai. Taip pat neregėti gamintojų ir senelių lūkesčiai. Be to, žinau, kad retas iš tėvų turi laiko ir jėgų skaityti krūvas knygų, lankyti seminarus, analizuoti prieš pirkdamas knygą ar žaislą. Ypač jei vaikutis jau yra gimęs! Tapti profesionaliais tėvais nėra paprasta. Daugelis tėvų neatlaiko šio viešo spaudimo, sutrinka ir įsikimba teiginio, kad svarbiausia yra meilė, po jo deda tašką ir plaukia pasroviui. Tačiau tokia strategija ignoruoja pastarųjų dešimtmečių mokslininkų ir daugelio šimtmečių filosofų įdirbį. Žinoma, svarbiausia yra meilė! Tačiau tai tik pirmas poreikis iš kelių svarbiausių nefiziologinių poreikių.

Pagrindinis šios knygos tikslas – suteikti užsiėmusiems tėveliams pasitikėjimo savimi ir žinių apie vaiko intelektualinius poreikius bei galimybes:

Padėti išsiaiškinti, kodėl pirmi šešeri gyvenimo metai, arba pirmos 2 000 dienų, yra svarbiausi žmogaus gyvenime. Kodėl kiekvienas mažas vaikas jau nuo gimimo turi teisę mokytis ir kodėl verta mokytis.

Supažindinti, kokie dėsniai veikia vaiko gyvenimą, kas jį motyvuoja, ko jam reikia. Esu tikra, kad vaikus auginti pasidaro daug lengviau, kai supranti, kodėl jie elgiasi vienaip ar kitaip. (Tikrai ne todėl, kad tyčia nori mus paerzinti!) Papasakosiu, kodėl svarbiausia ne tik meilė ir kaip ji padeda visko išmokti.

Įkvėpti tėvus užsiimti vaikais, t. y. leisti vaikui pajusti tikrąją vaikystę, ir nupasakoti, kokios praktinės naudos intelektualinis vaiko ugdymas turi ne tik jam pačiam, bet ir tėvams. Įgyvendinti šį uždavinį padės pasakojimai šeimų, kurios jau atrado ankstyvojo intelektualinio ugdymo galimybes ir mėgaujasi rezultatais.

Na, ir svarbiausia – suteikti žinių, kaip pasirūpinti intelektiniu vaiko ugdymu, t. y. ką konkrečiai daryti. Knygoje rasite tiek teorinių žinių, tiek praktinių rekomendacijų, kaip lavinti vaiko intelektus. Tikiu, kad šis teorijos ir praktikos kursas bus žaismingas ir prasmingas, o jo pasekmes jusite ne tik Jūs ir Jūsų vaikai, bet ir kaimynai, giminaičiai – jiems teliks aikštėti iš nuostabos ir pasakoti apie Jūsų šviesius vaikus kitiems.

Apie ką ši knyga? Joje yra viskas, apie ką būčiau svajojusi paskaityti pirmomis Dovydo gimimo dienomis. Ne apie batus, košes, kremukus ir drabužėlius (nors tai irgi gana svarbu), ne. Tai knyga, į kurią sudedu atsakymus į DAŽNIAUSIAI šeimų užduodamus klausimus apie intelektinį, emocinį ir fizinį vaiko lavinimą. Knyga, kurią norėčiau matyti kaip pirmą kiekvienos šeimos stotelę į vaiko mokymosi galimybių, teorijų ir praktikų jūrą.

Tėvai pasakoja pasiklystantys gausybėje knygų apie vaikų auginimą. Daug teorijos ir jokios praktikos, arba priešingai – daug infantiliškos praktikos, kurios prasmės niekas nepaaiškina. Todėl šioje knygoje teorija ir praktika juda vienu ritmu. Pasiūlymai, kaip užimti vaiką, formuluojami taip, kad juos įgyvendinti galėtų bet kokio amžiaus, išsilavinimo ir finansinės padėties tėveliai, auklės, močiutės ir seneliai.

Tikiu, kad ši knyga pakeis tūkstančių mažylių gyvenimą, kaip šimtų mažylių gyvenimą jau pakeitė 7 intelektų lavinimo programa, kurią lankė ir lanko šeimos didžiuosiuose Lietuvos miestuose. Patys įvairiausi tėvai, kuriuos kasdien sutinku, turi vieną bendrumą: lyg ir nujaučia, kad jų vaikas ypač protingas ir gabus, bet nepasitiki savo nuojauta. Taip, Jūs teisūs – Jūsų vaikas yra itin imlus, gabus, protingas. O tai, kad jis iki trejų metų nelabai geba sutelkti dėmesio, yra jo genialumo įrodymas.

Kiekvienas vaikas yra toks, nesvarbu, kokio jis svorio, ūgio, kokiu laiku gimęs – visų sveikų vaikų pradinės pozicijos vienodos. O nepatikliems jų tėvams tereikia šiek tiek konstruktyvios, sustruktūrintos informacijos, kad imtų savimi pasitikėti ir sužinotų, ko griebtis, idant šis potencialas neišsibarstytų vėlyje.

Sėkmingo plaukiojimo Jūsų vaiko galimybių realizavimo jūroje!

TRYS NENUMALDOMOS AISTROS

Aplinkoje girdžiu ir skaitau daug diskusijų, kaip tvarkytis su siautėjančiais, neklusniais, įnoringais, savo nuomonę reiškiančiais, dėmesio nesutelkiančiais vaikais, neišsikraustant iš proto. Mane aplanko jausmas, kad ne visi tokių diskusijų dalyviai supranta, kas yra vaikas ir ko jam reikia.

Padėti suprasti, kas yra vaikas, mums gali humanistinė pedagogika. Kai primą kartą skaičiau mokslinį jos apibrėžimą, šiek tiek sutrikau. Tai požiūrio į vaiką filosofija. Gal todėl viskas ir negali būti labai paprasta. Tačiau kelios akimirkos apmąstymų galėtų padėti lengviau nueiti nelengvą tėvystės kelią, kalbant apie vaiko elgesį, kuris taip dažnai neatitinka mūsų lūkesčių.

Humanistinė pedagogika pirmiausia yra priešingybė autoritarinei pedagogikai, kurioje mokytojas gali liepti, priversti, aiškinti, kaip gyventi, bet nebūtinai būti pavyzdžiu. Humanistinė pedagogika skatina į vaiką žvelgti kaip į žmogų dar iki gimimo ir gilintis, kas yra žmogus ir kaip jam padėti tapti Žmogumi. Tai požiūrio į vaiką ir į jo ugdymo procesą būdas. Filosofija, skatinanti mokytoją būti sąmoningą, galvoti, kas yra vaikas, kas yra mokytojas, ir išmokyti vaiką svarbiausių tiesų apie gyvenimą bei jo prasmę. Ši filosofija kartu stengiasi ir patį vaiką priimti kaip mokytoją, tiesos ir šviesos šaltinį.

Jeigu norėtumėte detaliai susipažinti su humanistinės pedagogikos principais, Jums tektų perskaityti daugybę nelengvų knygų: Marios Montessori mintis, Valdorfo pedagogikos pradininko Rudolfo Steinerio mintis apie tai, kas yra vaikas, žymaus žydų pedagogo Januszo Korczako – apie tai, koks turi būti mokytojas, ir dešimtis kitų. Jas visas aiškiai, kaip humanistinės pedagogikos koncepciją, apibendrina šviesus pedagogas Šalva Amonašvilis. Jo ir komandos švietėjiškas darbas, gausybė pedagoginių esė ir vadovėlių nuvertė ne vieną kalną autoritarinės pedagogikos karalystėje. Kokius tikslus sau kelia šis, pavadinkim, judėjimas už vaiko teises, galite sužinoti iš Humanistinės pedagogikos manifesto.

Taigi ugdymo proceso tikslai ir vertybės:

- ▲ Mylėk ir gerbk savo artimą.
- ▶ Elkis su žmonėmis taip, kaip nori, kad su tavimi elgtųsi.
- ▲ Kalbėk gražiai.
- ◀ Skubėk daryti gera.
- ▼ Būk nuoširdžiai mandagus.
- ▲ Atjauk ir padėk.

Tai yra kiekvieno užsiėmimo, kiekvienos akimirkos darbo ir kūrybos su vaikais pagrindinės *žinutės*, nepajudinamas pagrindas. Pavyzdžiui, mokslinio pažinimo pamokėlyje svarbu išbandyti, sukurti, bet daug svarbiau – daryti tai gerbiant draugus, mokytoją ir aplinką, padėti jiems kurti gerą pasaulį.

Šeimoje gimus vaikui, dauguma suaugusiųjų pasinaudoja šiuo pretekstu keistis į gera. Kalbėti taisyklingai, atsakyti žalingų įpročių, sveikiau valgyti, daugiau mankštintis.

Bet visur ir visada mes, mokytojai, tėvai, visi, supantys vaiko gyvenimą, privalome išpildyti **Tris būtinas sąlygas**:

- ▲ būti ypač kantrūs;
- ▶ vaikus besąlygiškai, švelniai mylėti;
- ▲ jausti atsakomybę už jų ateitį, už savo veiksmų įtaką jų gyvenimui.

Esu baigusi humanistinės pedagogikos studijas, dalyvavusi gausybėje šio judėjimo renginių, seminarų ir kursų. Šalva Amonašvilis ir jo sūnus Paata Amonašvilis yra įkvepiantys pedagogai, žaismingai, patraukliai pateikiantys savo idėjas tiek mokytojams, tiek tėveliams. Švelniai, humaniškai. Tačiau vieną sakinį Š. Amonašvilis visada sako pastebimai surimtėjęs, su visa atsakomybe klausytojams, rūščiu žvilgsniu: *Jei esi susinervinęs, piktas – neik artyn prie vaiko!* Tai griežta taisyklė. Galite ja suabejoti sakydami, kad tėvai irgi žmonės, pyksta ir liūdi, bet jaučiu pareigą pabrėžti skirtumą: pykti ant gyvenimo aplinkybių priimtina, tačiau ant vaiko – nelogiška, neetiška ir kenksminga jo ateičiai.

Humanistinė pedagogika, mano manymu, yra bet kokio bendravimo su vaikais branduolys, baziniai principai, dėsniai, kuriais vadovautis turėtų kiekvienas iš tėvų, kiekvienas iš mokytojų, auklėtojų, auklių, kiekvienas leidžiantis laiką su vaikais ir darantis įtaką jų gyvenimui. Šią esmę galima apipinti kokiomis nori metodikomis, priemonėmis, užsiėmimais – viskas bus puiku, jei yra branduolys: išmintingo, šviesaus vaiko ir jį gerbiančio mokytojo idėja.

Šioje knygoje ypač didelį dėmesį skirsiu vienam iš humanistinės pedagogikos elementų. Teikiančiam gausybę praktinės naudos – padedančiam suvokti, ko reikia vaikui ir kaip jo poreikius tenkinti. Šis elementas – bendravimas su vaiku namie ir su vaikais grupėse – vertas išskirtinio dėmesio, nes jis veikia ir smarkiai palengvina gyvenimą.

Pradėkime nuo to, kad į vaiką žvelgiu kaip į reiškinį: lietu, vėtrą, jūrą, upę ar audrą. Ar galime jį sustabdyti? Tai neįmanoma. Kai lyja, galime išsitraukti skėtį, pasislėpti namuose ar kitoje pastogėje, tačiau sustabdyti lietaus negalime. Toks pat ir vaikas. Nesustabdomas, nepaveikiamas. Jis dar nežino visuomenės normų. (Kaip smagu!) Todėl absurdiška stengtis nuslopinti vaiką. Kaip absurdiška nuslopinti lietu.

Užrašykite ant gražaus lapo:

MANO VAIKAS YRA LIETUS. LEISK LIETUI LYTI.

Kodėl 1,5 metų vaikas neatneša batukų, kai jo paprašai? Mums atrodo, kad jis tyčia stengiasi paerzinti. O jo elgesį veikia visai kiti dėsniai. Jo motyvaciją kuria trys nenumaldomos aistros, trys varomosios jėgos. Jų vedamas, vaikas gali perplaukti jūras, nuversti kalnus, net jei tie kalnai yra vienas tėvų ar neišmanėlių auklėtojų.

Taigi, vaikas turi tris nenumaldomas varomąsias jėgas.

Aistra būti laisvam

Pirmoji yra aistra laisvėti. Tai noras būti nepriklausomam, galėti savarankiškai rinktis. Visur, kiekviename žingsnyje: ar tai būtų pasirinkimas, ką žaisti, ar pasirinkimas, ką rengtis, ar pasirinkimas, kurios formos blyną valgyti. Vaikas trokšta būti laisvas. Pirmaisiais metais – laisvai pasirinkti, kada glaustis prie tėvelių, kada gauti maisto, kada miegoti. Išmokę vaikščioti, vaikai nori laisvai nutarti, kur jiems eiti, ką atsinešti, su kuo žaisti. Tačiau, vaikas trokšta būti laisvas, o mes, suaugusieji, privalome jam suteikti laisvės pojūtį.

Kai sukanka dveji, prasideda ypač aktyvus tarpsnis, visiems žinomas kaip Ne laikotarpis. Laisvės poreikis pasidaro ypač ryškus ir vis ryškėja. Atsakymą Ne girdime į visus savo klausimus ar pasiūlymus. Tai vaiko atsiskyrimo nuo tėvų pradžia, kuri pasibaigia jam tapus paaugliu. Tačiau šeimos, kurios gana anksti išgirsta apie vaiko poreikį jaustis laisvam, pastebi, kad Ne laikotarpis ir trejų metų krizė praeina daug lengviau. Taigi, jeigu vaikas realizuoja savo poreikį jaustis laisvam, jam nebūtina priešgyniauti paprastose situacijose.

Tėvai yra svarbiausi gyvenimo mokytojai ir kartu laikini palydovai. Daugelis mano bendraamžių, ypač Rytų Europoje, buvo auginami (augo) vadovaujantis autoritariniu principu: vaikai privalo paklusti tėvams, mokytojams. Lyg ir savaime aišku, kad didesnis – pranašesnis: *Nes aš taip pasakiau*. Šis principas vis dar sąmoningai ar nesąmoningai taikomas daugumoje šeimų. Bet juk vaikai atėjo čia gyventi savo gyvenimo. Atėjo čia vykdyti savo misijos. Jei leidžiame vaikui rinktis, kuo užsiimti, – leidžiame jam rinktis gyvenimo kelią. Jei paisome šios varomosios jėgos, gyvename daug paprasčiau.

Bet! Laisvas pasirinkimas, laisvė spręsti ir rinktis yra KURIANTI jėga tik tada, jeigu jai reikštis leidžiame tam tikruose rėmuose.

Jei leidžiame vaikui rinktis, kuo užsiimti, – leidžiame jam rinktis gyvenimo kelią. Jei paisome šios varomosios jėgos, gyvename daug paprasčiau.

Kada išmintinga riboti vaiko laisvę?

Tada, kai laisvas jo pasirinkimas:

- ▶ nėra saugus (pasirūpinkite namų saugumu, pusmečio vaikas tikrai nesupranta, kad j elektros lizdas kišti pirštukų nevalia, uždenkite juos);
- ▲ pažeidžia kitų žmonių interesus, garbę, orumą ir saugumą (žr. pieš.);
- ◀ skatina blogą įprotį (žaidžia, kad rūko, geria alkoholį);
- ▼ puoselėja antivertybę;
- ▲ sekina, o ne suteikia jėgų. Pavyzdžiui, pavargusiam vaikui vakare sunku pasirinkti, ką valgyti; iš 2 siūlomų pramogų sunku pasirinkti vieną, nes nori abiejų. Parinkite už jį.

Kavinukėje pietaujant visai šeimai, prisidėjo dar vieni, nauji bičiuliai. Kai atnešė gardžius žaliavalių patiekalus, nuostabiai aprengtam dvimečiam jų berniukui pasirodė labai skanus mano, ir jis nedvejodamas griebė pageidaujamus kąsnelius man iš lėkštės. Tokio keisto elgesio priežastį tuoj pamačiau. Berniuko mama nė žodžio nepratarė, kad taip žmonės nesielgia, o tik nubėgo užsakyti ir jam to paties. Taigi, vienokį ar kitokį vaiko elgesį kuria tėvai, jei negeba laisvės ir kitų aistrų nukreipti derama linkme.

Ir niekada neribokite vaiko laisvės vien todėl, kad ji Jums NEPATOGI. Tai savanau-diška. Pavyzdžiui, vaikai dažniausiai labai nori murkdytis baloje, nes jiems įdomi vandens ir purvo konsistencija, įdomu, kur pateko lietus, malonu, kai pliuksi vanduo, gražu, kai batai aplimpa purveliu. O Jums, žinoma, tenka batų plovimas. Bet jis to vertas!

Taigi, vaikai nori jaustis laisvi, tačiau privalo turėti stipresnę autoritetą, kad saugiai jaustųsi gyvenime, kuriame akivaizdžiai dar stokoja žinių ir gebėjimų.

Išbandyk! Skaičiuoklės – puikus būdas nešališkai nutarti, kam atitenka privilegija, kas bus pirmas, kurią knygą skaitysime (jei norisi abiejų), kurį žaislą pirsime, kur eisime. Ne aš nutariau, o skaičiuoklė išskaičiavo.

Vaikui nereikia tobulų tėvų. Privalome būti lankstūs, tačiau jei elgiamės nelo-gišškai, nenustatome saugių ribų, pasiduodame momentiniam norui nutildyti klyksmą, vaikas gali sutrikti, ir problemų tik daugės. Sykį kavinėje girdėjau išmintingą tėtį sakant mamai: *Įspėju Tave, ramybė kelias akimirkas – rūpesčių daug metų*. Pavyzdžiui, vaikai beveik niekada nenori eiti miegoti nustatytu laiku. Tačiau jei leisime šią laisvę, vaikas neišsimiegos, ryte bus irzlus, sugadinsime jam (ir sau) visą dieną, gal net susilpninsime autoritetą. Pavyzdžiui, vaikai neribotai gali valgyti saldumynus, vien kvietinius produktus ir kitokį nesveiką maistą. Tačiau geros sveikatos ir visaverčio gyvenimo toks valgia-raštis nesukurs. Ir jei pasiduodate manipuliacijai *noriu makaronų*, visada ir manipuliuos.

Mažas vaikas iš mūsų tikisi saugumo, tam tikrų ribų, kuriose galėtų augti, stiprėti ir pamažu mokytis tinkamo elgesio. Per didelę laisvę vaiką gali sekinti, mažinti jo pažinimo galią. Leiskime vaikui savarankiškėti, rinktis, laisvai elgtis (aš už tai), tačiau kaip tikri sekiai Morkos tykokime, kada vaiką ši laisvė ims slėgti. Vaikas iš prigimties yra labai stiprus, galingas, tačiau kadangi dar mokosi valdyti(s), kartu yra ir labai silpnas.

Pastaruoju metu išpopuliarėjusios demokratinės mokyklos, manau, turi pasisekimą būtent todėl, kad vaiko motyvacijai moderuoti pasitelkia aistrą laisvėti.

*Tykokime, kada vaiką
laisvė ims slėgti.*

Aistra suaugti

Antroji yra aistra suaugti. Tai dar viena stipri varomoji jėga. Vaikas nori būti didelis, viską galėti pats, kuo greičiau suaugti, būti visavertiškai vertinamas. Todėl reikėtų susilaikyti nuo tokių giliai įsišaknijusių teiginių: tu dar per mažas; kai užaugsi, galėsi; tau dar negalima. Ir kuo daugiau pabrėžti situacijas, kuriose vaikas yra savarankiškas, kaip suaugusysis:

- ▲ Tu jau kaip didelis.
- ▶ Tu jau toks didelis, viską man padedi!

- ▲ Gal gali pavežti lagaminą?
- ◀ Ar gali man patarti, kokį maistą sveikiau valgyti?
- ▼ Ačiū, kad prameni prisisegti saugos diržą. Visai pamiršau.
- ▲ Ar tinkamai laukau šakutę?
- ▶ Išmokyk mane taip juokingai vaikščioti.

Bet... verkia net ir dideli vaikai, net ir suaugę. Jei vaikas aktyviai prieštarauja suaugusiojo statuso pabrėžimui, tai ženklas, kad nori būti labiau globojamas. Tokiu atveju įsitikinkite, ar širdelė pilna meilės (ar nepažeistas meilės dėsnis).

Galinga taktika yra tyčia daryti klaidas. Pavyzdžiui, netaisyklingai tarti žodžius ir kviesti vaiką pataisyti. Jei norite, kad skambėtų įtikinamai, šią priemonę naudokite taupiai, juk anksčiau ar vėliau mažylis supras, kas vyksta.

Čia pat atkreipsiu dėmesį į dar vieną raidos dėsningumą. Net jei pripažinsime, kad vaikas turi supergalių, o mes turime elgesio strategijų, mažas vaikas dar tik mokosi gražiai elgtis. Dar tik vyksta vystymosi procesas. Jis apima ne tik kūną (tai mes matome), bet ir dvasią bei protą (to mes nematome). Vaikas mokosi. Jo smegenys diegia normas, elgesio dėsnius, kurie priimtini visuomenėje, santykiuose tarp žmonių. Dažniausiai blogas vaiko elgesys kyla iš nežinojimo, nemokėjimo elgtis. Ir jei tokiomis aplinkybėmis suaugusysis leidžia sau pasielgti impulsyviai, emocionaliai, o gal net agresyviai – atima iš vaiko galimybę išmokti tinkamo elgesio. Pasiduodami emocijoms, atimame iš vaiko pamoką.

Žinau, kad be galo nemalonu, kai vaikas ant Jūsų rėkia, mušasi, aikštijasi, taip lyg dvejodamas Jūsų autoritetu. Ypač jei tai vyksta po sunkios darbo dienos, vidury parduotuvės ar kavinėje, atėjus ramiai (!) pavalgyti. Tačiau jei esate išmintingi tėvai, vis tiek rodykite sektingą pavyzdį. Atsukite kitą žandą, priglauskite vaiką, apkabinkite, žvilgsniu patikinkite, kad esate jo pusėje, esate saugi sala ir padėsite jam visko išmokti. Nuostabiausia tai, kad vaikai labai anksti suvokia, kas yra tinkamas elgesys, o kas ne. Bet aukštesnės smegenų sritys dar neišsivysčiusios ir elgtis pagal tą tinkamumą jiems tiesiog nepavyksta.

Pastebėjau, kad dar nekalbančio vaiko – kūdikio, metinuko, dvimečio bamblio – elgseną priimame kaip duotybę, o kai vaikas vos vos paauga ir išmoksta kalbėti, mums atrodo, kad staiga jis virto gerokai protingesnis. Nuo tos akimirkos tėvų lūkesčiai matyti adekvatų elgesį smarkiai išauga. Ir išauga be pagrindo. Neikelkime vaikams nepagrįstų reikalavimų. JIE TIK MOKOSI. Smegenys dar vystosi.

Padėkime jiems jaustis suaugusiems, bet suvokime, kad negalime iš jų tikėtis suaugusiojo elgesio.

Aistra tobulėti

Trečia varomoji jėga yra aistra tobulėti. Vaikai mėgsta iššūkius, jie noriai mokosi. Jiems keliamas tobulėjimo, mokymosi iššūkis turi būti nei per lengvas, nei per sunkus. Įveikiamas tik pastangomis. Akademiškai tai dar vadinama artimąja plėtros zona. Kokia konkrečiai kryptimi vaikas nori tobulėti, jis Jums parodys pats. Bet prieinamos turi būti visos sritys. Aistrai tobulėti šioje knygoje yra skiriama daugiausia dėmesio.

Gerai įsižiūrėję pamatysite, kad visose vaiko apraiškose siautėja šios aistros. Tik ne visuomet suvokiam, kad mūsų kuriama aplinka privalo leisti šioms aistroms siautėti, o pamažu nurimus – atrasti savo vietą Žemėje. Mes negalime (ir neturime teisės) stengtis šio reiškinio paversti ne reiškiniu. Tegalime padėti jam skleistis ir savaime realizuotis.

Jei norite, kad Jūsų vaikas būtų beprotiškai laimingas, leiskite jam tobulėti, augti ir laisvėti. Pasakokite savo vaikui apie žmonių gyvenimo dėsnius, tokius kaip meilė vienas kitam, mandagumas, dėmesys ir kita. Pasakokite, kas yra muzika, žodis, dangus, kelias, – tik ne formaliais apibrėžimais, o apsakydami, kokią vertę jie turi žmonijai ir kiekvienam žmogui. Ar dažnai apie tai vaikams pasakojame tyčia, o ne lyg tarp kitko? Kai mažasis ima dėsnių nepaisyti?

Žinodami apie šias tris jėgas ir meilės dėsni, galime lengvai išanalizuoti kiekvieną situaciją:

- ▲ Kodėl vaikas taip pasielgė? Ko jis siekė?
- ▶ Ar vaikelio meilės sąsotėlis kupinas?
- ▲ Ką aš padariau ne taip?
- ◀ Kokios aplinkybės privedė prie kritinės situacijos?
- ▼ Kokios emocijos vaikas norėjo, priimdamas tokį sprendimą?
- ▲ Kaip galiu jam padėti realizuoti šį vidinį poreikį?

Pavyzdys. Trimetis Markas parduotuvėje krito ant žemės reikalaujamas šėvrolė kamaro modeliuko. Kodėl taip atsitiko? Genialumas slypi paprastume.

Šios trys vaiko aistros – lyg stygos, kurios visos trys skamba tarsi simfonija, leidžianti pamatyti vaiką visu gražumu ir paverčianti mus jo sąjungininkais. Esminė humanistinės pedagogikos idėjų įgyvendinimo priemonė yra mokytojas, o tik paskui – turinys, priemonės, metodikos ir formos.

Svarbu suprasti, kad galimybė turėti pilną meilės širdelę ir skleistis visoms aistroms yra gyvybiškai svarbi vaiko dvasios ir intelekto raidai. Prisiminkite, kad kai kurioms iš Jūsų nėštumo metu be galo užsinorėdavo kokio nors maisto produkto. Taip vaikams tam tikromis jo raidos akimirkomis prireikia būtiniausiai atlikti tam tikrą veiksmą. Kartais dešimt kartų, o kartais ir tūkstantį. Tad primenu: jei vaikas nutarė šokinėti nuo aukštai, paklokite, paplokite ir prisidėkite, nes Jūsų palaikymas labai padeda būti.

Kurkite pasirinkimo galimybę: ką norėtum dabar žaisti?

Girkite ir žavėkitės gebėjimais: oho, mažyli, iškart matau, kad puikiai dėlioji kubelius į dėžutę.

Kvieskite pamokyti Jus, darykite klaidas: man atrodo, tai raudona.

Kelkite iššūkį: renkiesi sunkią ar labai sunkią užduotį?

Taigi, į vieną pagrindinį – meilės poreikį sudėjus tris aistras ir materialinių aplinkybių spindulėlius, pavyksta sukurti vizualinį vaiko poreikių modelį.

Jei norite, kad Jūsų vaikas būtų beprotiškai laimingas, leiskite jam tobulėti, augti ir laisvėti.

